

Хаустова Марина Геннадіївна

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри теорії держави і права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
старший науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного
розвитку НАПрН України
ORCID 0000-0002-8264-0646,*

Савчук Олександра Олександрівна

*кандидат юридичних наук, молодший науковий співробітник НДІ правового
забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України*

***ОСОБЛИВОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В
ОСОБЛИВИЙ ПРАВОВИЙ ПЕРІОД: ТЕОРЕТИЧНО-ПРАВОВИЙ
АСПЕКТ***

У статті проаналізовано правове регулювання господарської діяльності та господарських відносин в особливий правовий період. Визначено, що господарська діяльність в особливий правовий період є окремим режимом господарювання. Розкрито зміст воєнного стану, тимчасових, обумовлених загрозою, обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб. Визначено, що відповідно до законодавства, в умовах воєнного стану є забезпечення належного й безперервного функціонування діяльності суб'єктів господарювання. Проаналізовано, що право на провадження господарської діяльності може набуватиме суб'єктами господарювання на підставі подання до Міністерства економіки України .

Ключові слова: воєнний стан, особливий правовий період, господарська діяльність, суб'єкти господарювання, обмеження прав і свобод в умовах воєнного стану.

Khaustova Maryna

*PhD, Associate Professor of Department of the Theory of the State and Law of the
Yaroslav Mudryi National Law University, Senior researcher of the Scientific and
Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of
NALS of Ukraine*

ORCID 0000-0002-8264-0646

Savchuk Oleksandra

PhD, Junior researcher of the Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of NALS of Ukraine

***FEATURES OF ECONOMIC ACTIVITY IN A SPECIAL LEGAL PERIOD:
THEORETICAL AND LEGAL ASPECT***

The article analyzes the legal regulation of economic activity and economic relations in a special legal period. It is determined that economic activity in a special legal period is a separate regime of management. The content of military status, temporary, due to the threat, restriction of rights and legitimate interests of legal entities is revealed. It is determined that in accordance with the legislation, in the conditions of a military state is to ensure the proper and continuous functioning of business entities. It is analyzed that the right to conduct economic activity may derive business entities on the basis of submission to the Ministry of Economy of Ukraine.

Key words: military state, special legal period, economic activity, business entities, restriction of rights and freedoms in a military condition.

На сьогодні життєво необхідного значення для українського народу набули питання оборони України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканості. Господарська діяльність в особливий період є окремим спеціальним режимом господарювання, який здійснюється органами державної влади, військовим командуванням, військовим адміністраціям іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами і організаціями під час мобілізації, у період дії воєнного стану та/або воєнного часу, та частково у відбудовний період після закінчення воєнних дій.

Господарська діяльність в особливий період є окремим спеціальним режимом господарювання оскільки: 1) запроваджується для досягнення особливої мети - забезпечення захисту суверенітету, територіальної цілісності і недоторканості України, утвердження і забезпечення прав і свобод людини; 2) здійснюється за умов дії особливого періоду - під час мобілізації, у період дії воєнного стану та / або воєнного часу, та часового

відбудовний період після закінчення воєнних дій; 3) здійснюється реалізація спеціальних норм права на відміну від загальних норм, оскільки дії загальних норм, для досягнення мети введення особливого правового режиму недостатньо.

За своєю суттю воєнний стан є особливим правовим режимом, який може бути введений за певних умов на території всієї України, або окремих її місцевостях. Підставами для введення воєнного стану може стати як збройна агресія чи загроза нападу, так і небезпека державній незалежності України, її територіальній цілісності. І для відвернення таких загроз відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування під час воєнного стану надаються необхідні повноваження.

В умовах правового режиму воєнного стану можливе також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб. Вичерпний перелік із зазначенням строку дії цих обмежень, а також тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень зазначається в Указі Президента України про введення воєнного стану. Такий Указ додатково затверджується Верховною Радою України.

Відповідно до Закону України "Про правовий режим воєнного стану", закріплюється, що:

1. Воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав

і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

2. Відповідно до ст. 2 цього ж Закону визначається, що правовою основою введення воєнного стану є Конституція України, цей Закон та указ Президента України про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях, затверджений Верховною Радою України.

У зв'язку з військовою агресією Російської федерації проти України в Україні введено воєнний стан із 24 лютого 2022 року строком на 30 діб. [1] Також Верховна Рада ухвалила Закон про затвердження Указу Президента України № 133/2022 від 14.03.2022 «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні», яким передбачено продовження строку дії воєнного стану в Україні з 26 березня 2022 року на ще 30 діб. [2]

Згідно з ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», передбачається що на період введення воєнного стану, як особливого правового режиму, можуть бути введені тимчасові, обумовлені загрозою, обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.[1]

Постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання реалізації прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб» від 28 лютого 2022 р. № 165 зі змінами і доповненнями, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 9 березня 2022 року N 233, відповідно до ст. 64 Конституції України, ст. 12-1, 20 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», Указу Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» зупинено строки надання адміністративних послуг суб'єктами їх надання та строки видачі дозвільними органами документів дозвільного характеру на час воєнного стану в Україні. У місячний строк після припинення чи скасування воєнного стану на відповідній території України передбачається поновлення зупинених строків.[3]

В умовах воєнного стану критично важливим є забезпечення належного та безперервного функціонування діяльності суб'єктів господарювання. Кабмін установив, що у період воєнного стану право на провадження господарської

діяльності може набуватися суб'єктами господарювання на підставі подання до Міністерства економіки України, а суб'єктами господарювання, що здійснюють охоронну діяльність, – до Міністерства внутрішніх справ України, декларації про провадження господарської діяльності. Відповідну постанову від 18 березня 2022 року № 314 «Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану» розміщено на Урядовому порталі. Перелік відомостей, які вносяться до декларації, визначено у додатку 1 до Постанови.

Декларація може бути подана за вибором суб'єкта господарювання незалежно від задекларованого (zareєстрованого) місцезнаходження (місця проживання), місця провадження господарської діяльності або місцезнаходження відповідного об'єкта:

В електронній формі – через Єдиний державний веб-портал електронних послуг, зокрема засобами мобільного додатку Порталу;

У паперовій формі – через центр надання адміністративних послуг, подана особисто суб'єктом господарювання або уповноваженою особою, надіслана поштою. При цьому додатком 2 до Постанови визначено перелік видів господарської діяльності, які не можуть провадитися на підставі подання декларації в умовах воєнного стану.

Також, Постановою визначено, що суб'єкти господарювання, які набули право на провадження господарської діяльності на підставі декларації, у разі відсутності відповідних дозвільних документів (документи дозвільного характеру, ліцензії та/або інші результати надання публічних послуг), невідкладно, але не пізніше одного місяця після припинення чи скасування воєнного стану звертаються до відповідних органів ліцензування, дозвільних органів та суб'єктів надання публічних (електронних публічних) послуг і отримують відповідні дозвільні документи в порядку, строки та на умовах, передбачених законодавством, без зупинення (припинення) їх діяльності. Крім цього, на період воєнного стану зупиняється перебіг строків звернення за отриманням публічних послуг, визначених законодавством. З дня припинення чи

скасування воєнного стану перебіг зазначених строків продовжується з урахуванням часу, що минув до їх зупинення. Строки дії діючих строкових ліцензій та документів дозвільного характеру автоматично продовжуються на період воєнного стану.

Відповідно до пп. 5 п.1 ст. 6 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» в Указі Президента України про введення воєнного стану зазначається вичерпний перелік конституційних прав і свобод людини і громадянина, які тимчасово обмежуються у зв'язку з введенням воєнного стану із зазначенням строку дії цих обмежень, а також тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень. Так можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені ст. 30-34, 38,39, 41-44, 53 Конституції України, а також вводиться тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, необхідних для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, передбачених ч. 1 ст. 8 Закону України "Про правовий режим воєнного стану".

У Законі про правовий режим воєнного стану прописані можливі обмеження для громадян України під час дії воєнного стану. Серед них:

- * обов'язкова трудова повинність,
- * відчуження особистого майна,
- * обмеження пересування громадян, транспортних засобів,
- * комендантська година,
- * заборона на торгівлю зброєю, алкоголем і хімічними препаратами,
- * заборона на проведення масових заходів, мітингів, страйків,
- * контроль роботи телевізійних і радіо центрів, засобів масової інформації,
- * обмеження користування засобами зв'язку, в т. ч. Інтернетом,
- * заборона діяльності партій, громадських організацій, які несуть загрозу незалежності країни її територіальній цілісності, підривають безпеку, пропагують війну,

* заборона військовозобов'язаним змінювати місце проживання.[1] Враховуючи приписи ч. 2 ст. 9 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» регуляторні органи здійснюють повноваження, надані їм Конституцією України, цим та іншими законами України [1].

Необхідно зазначити, що відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 13.03.2022 р. № 303 "Про припинення заходів державного ринкового нагляду в умовах воєнного стану", Кабінетом Міністрів України визначено:

1. Припинити проведення планових та позапланових заходів державного нагляду (контролю) і державного ринкового нагляду на період воєнного стану, введеного Указом Президента України від 24.02.2022 р. № 64 “Про введення воєнного стану в Україні”.

2. Протягом періоду воєнного стану дозволити здійснення позапланових заходів державного нагляду (контролю) в окремих сферах, зокрема щодо запобігання неконтрольованому зростанню цін на товари, які мають істотну соціальну значущість, виключно на підставі рішення центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у відповідній сфері, за наявності загрози, що має значний негативний вплив на права, законні інтереси, життя та здоров'я людини, захист навколишнього природного середовища та забезпечення безпеки держави.[4]

17.03.2022 року опубліковано Закон України від 15.03.2022 року № 2120-ІХ "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо дії норм на період дії воєнного стану". Серед податкових новацій Закону:

- можливість ФОП та юрособам з оборотом до 10 млрд грн сплачувати єдиний податок з обороту в обсязі 2% за правилами, встановленими для 3-ї групи платників єдиного податку, тобто із звільненням від податку на прибуток, ПДВ та інших платежів. Також зняті обмеження по кількості найманих працівників та по видам діяльності (окрім підакцизних товарів та грального бізнесу);

- для ФОП 1-ї та 2-ї груп сплата єдиного податку стає добровільною;

- зменшення ПДВ до 7% та звільнення від акцизу з пального;

- звільнення від оподаткування ПДФО допомоги постраждалим від військової агресії РФ;

- не оподатковується передача пального через примусове відчуження чи вилучення майна для потреб держави, передача ЗСУ, а також надання пального як гуманітарної допомоги. Також таке пальне звільняється від акцизу;

- фактичні податкові перевірки можуть проводитися стосовно забезпечення можливості розраховуватися карткою;

- зупиняється перебіг всіх строків, контроль за дотриманням яких покладається на ДПС на час воєнного стану;

- пеня за несвоєчасне бюджетне відшкодування ПДВ не буде нараховуватися, якщо несвоєчасність відшкодування відбулося внаслідок форс-мажорних обставин;

- надано право на податкову знижку у розмірі 16% (замість 4% зараз) на пожертвування неприбутковим організаціям;

- не сплачується ПДВ за товари, що були знищені під час війни, а також передані на потреби оборони;

- не вважається порушенням вимог щодо діяльності неприбуткових організацій передача коштів на ЗСУ, а також для закладів охорони здоров'я, незалежно від виду благодійної діяльності зазначеної в статутних документах;

- із березня 2022 до кінця року звільняються від плати за землю платники, чия земля розташована на територіях, на яких ведуться бойові дії. Перелік територій визначається КМУ;

- у 2022 році не сплачується екологічний податок на територіях на яких ведуться бойові дії;

- за 2022 та 2023 рік не сплачується мінімальне податкове зобов'язання за землі, на яких ведуться бойові дії;

- на час воєнного стану надання електронних сервісів та приймання електронних документів від платників податків здійснюються у робочі дні з 8 до 18 години;

- санкції за порушення закону про РРО не застосовуються до завершення воєнного стану, крім санкцій за порушення при продажу підакцизної продукції;
- із 1 березня до припинення воєнного стану та ще 12 місяців ФОП, особи, які провадять незалежну професійну діяльність та члени фермерського господарства, не сплачують ЄСВ за себе;
- ФОП 2-3 груп дозволяється не сплачувати ЄСВ за мобілізованих працівників. Такі суми будуть сплачені за рахунок дербюджету;
- на період воєнного стану та протягом 3 місяці після його закінчення штрафи та пеня по ЄСВ не застосовуються, а перевірки не проводяться.[5]

Отже, задля подальшого функціонування та здійснення господарської діяльності в Україні продовжують розглядатися й прийматися відповідні нормативні акти Президентом України, Верховною Радою, Кабінетом Міністрів. Прийняті акти що набули чинності, та акти, що готуються для прийняття та опублікування, спрямовані на забезпечення прав і свобод в умовах воєнного стану усіма суб'єктами, що зайняті в цій сфері діяльності. А також інших суб'єктів, в тому числі уповноважених державних органів, наділених повноваженнями стимулювати та забезпечувати реалізацію правових приписів в цій сфері відносин.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
2. Про продовження строку дії воєнного стану в Україні: Указ Президента України, затверджений законом України від 15.03.2022 р. № 2119-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2119-20#Text>.
3. Деякі питання реалізації прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 р. № 165. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/165-2022-%D0%BF#Text>.
4. Про припинення заходів державного нагляду (контролю) і державного ринкового нагляду в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.03 2022 р. № 303. URL:

<https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-pripinennya-zahodiv-derzhavnogo-naglyadu-kontrolyu-i-derzhavnogo-rinkovogo-naglyadu-v-umovah-voyennogo-stanu-303>.

5. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

REFERENCE

1. Law of Ukraine On the legal regime of martial law № 389-VIII (2015, May 12). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> [in Ukrainian].
2. Decree of the President of Ukraine, approved by the law of Ukraine On the extension of martial law in Ukraine № 2119-IX (2022, March 15). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2119-20#Text> [in Ukrainian].
3. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine Some issues of realization of rights, freedoms and legitimate interests of individuals and legal entities № 165 (2022, February 28). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/165-2022-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
4. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine On termination of measures of state supervision (control) and state market supervision in martial law № 303 (2022, March 13). Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-pripinennya-zahodiv-derzhavnogo-naglyadu-kontrolyu-i-derzhavnogo-rinkovogo-naglyadu-v-umovah-voyennogo-stanu-303> [in Ukrainian].
5. Tax Code of Ukraine № 2755-VI (2010, December 2). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> [in Ukrainian].